



ATATÜRK VE İRADE

KONUŐMACI

Yrd. Doç. Dr. Emin SEZER

ATATÜRK VE İRADE

Bir İnsanı Anlatmak

Mustafa Kemal, sözlüklerdeki mihnet, meşakkat ve heyecan kelimelerinin karşılığıdır. Mondros mütârekesinden tam 201 gün sonra Samsun'a çıkan eşsiz, işsiz ve gerçekten eşsiz asker, üç yıl içinde muzaffer bir ordunun başkumandanı olabilmiş ise, ona ve kendisine bu ihtişâmlı zaferi hediye eden milletini, halkını ve ordusunu bir başka pertavsızla incelemek gerekir. **Hiç**'ten hareket eden mücâdele katarının **Hep**'in dile geldiği "**Muzaffer Devlet ve Millet**" istasyonunda ne mânâ ifade ettiğini anlamanın bu sebeple kolay olmadığını insaf ederek söylemeliyiz.

ATATÜRK VE İRADE

Klâsik ve ucuz Anlatımlar

Bir kaide var.. Mustafa Kemal, meşakkat, mihnet ve heyecan demek ise /ki öyledir/ o hâlde onu bugünün ve geleceğin nesillerine izah edebilmekte, bir başka meşakkat, heyecan ve mihnetin varolması îcab eder.. Yoksa hep aynı terane: "Ali Rıza'dan olma, Zübeyde'den doğmadır. Çocukluğunda karga kovalamıştır. Asıl adı Mustafa'dır.. Hocası kendisine Kemal ismini vermiştir." Heyecandan uzak, klâsik ve ucuz anlatımlar.

ATATÜRK VE İRADE

İşte sözün burasında başka bir deyimle; Mustafa Kemal'i anlatılması gereken ölçüler içinde anlatabilmek için meşakkat, mihnet ve heyecanımıza tek tek her birinizin teşrifleriyle bahsettiğiniz iftiharımızı hâkim kılarak ak sakallı tarihi biraz konuşuralım.

Devlet, zekânın değil, dehânın mahsulüdür. Ama, lütfen dikkat ediniz, bu dehâ bir kişinin değil bir millet şuurunun mahsulüdür demek isteriz. Devlet, bir milletin var oluş dehâsından dünyaya gelmişse, Devlettir. Aşiretlikten kurtulmanın kapısı burada açılır. Ve elbette millet, o dehâyı mayalandırarak ruha sahipse, millettir.

ATATÜRK VE İRADE

Dünya siyâsî tarihine bakınız. Devletler ebedî değildirler ama, Devlet olarak yaşama şuuru, bu damga ile mühürlenener vardır. Ferdi dehasını çıkartarak, onun ortaya koyduğu irade ile doruklaşan olgu derhal devletleşiyor. İşte Mustafa Kemal bunu kavrayan ve hayata geçiren ferdî dehâ.

Edouard Malet (Aperçu sur les Turcs du moyen âge, Paris, 1909, Librairie Gouraud, edition historique.9) ne güzel teşhis etmiş; **“hayrettir ki, tarih içinde Türkler gibi çağdan çağa, aşiretten imparatorluğa ve ölüm noktasından dirilişe sıçramasını bilen bir başka millete rastlamak güç değil, imkânsızdır”** diyor.

ATATÜRK VE İRADE

Tarihe intikâl eden insanlar hakkında hükmü tarih veriyor. Bize ise tarihin hükmü üzerine yığılan külleri kaldırmak düşüyor, o kadar..

“Mustafa Kemal’in fikir ve düşünce hayatına, en etkili unsurlardan biri ve başta olanı Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Makedonya’nın durumu idi.

“Mustafa’nın doğduğu sıralarda, Osmanlı İmparatorluğu çöküş halinde ve gitgide yıkılışa doğru kaymakta idi. Doğu âlemi, Batıya râm olmakta (*boyun eğmekte*) idi.

“Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa’nın hasta adamıdır. Bu imparatorluğun, en zayıf ve en bunalımlı yeri de Makedonya’dır.

ATATÜRK VE İRADE

“On dokuzuncu asrın sonlarına doğru “can çekişen” hasta adamın en zayıf yeri Makedonya’dır. Avusturya Macaristan İmparatorluğu Selânik’e inmek, Yunanistan kuzeye, Sırbistan güneye doğru genişlemek, Bulgaristan büyümek ister. Sırp, Bulgar ve Rum çeteleri Makedonya dağlarındadır. Çarşılar onlarındır. Refah onlarındır. Türklerin bir kuru efendiliği vardır. Azınlıktaki aydınlar, yurtlarında acaba kaç yıl daha kalabilecekleri kaygısındadır. Osmanlı Avrupa’sı gençliği hep bir tehlike ürpertisi içinde. Bu ortam, Müslüman ve Türk çocuğunun vatan ve millet duygularını pek erken uyandırır. Çocuk, peri ve dev masallarından fazla, savaş, göç, zafer ve bozgun hikâyeleri dinler. Osmanlı tarihinde “serhad” denen şey, ileri yürüyüşlerin, artık geri dönüşlerin, gitgide, bir haberci kıldığı serhad, sanki bütün Avrupa Türkiyesi’nin topraklarına yayılmıştır. Eski hasretler, destan ve türküleri ile yeni korku, şüphe ve rivâyetleri ile serhad, bütün Makedonya’nın şehirleri ve köyleri içindedir.

ATATÜRK VE İRADE

“Mustafa Kemal, 10 Şubat 1902’de 1472 sicil numarası ile teğmen olarak Harbiye’yi bitirdi. (Yaşı 21)

“Ancak Mustafa Kemal Harbiye’ye, Manastır Askerî İdadisi’nde tesiri altında kaldığı hürriyet fikirleri ve memleket meselelerine karşı aşırı ilgilerle gelmiştir.

“Manastır Askerî İdadisi’ni bitiren Mustafa Kemal, “bu ortam içinde yetişip, ciğerleri bu ortamın zehirli havası ile dolu,” İstanbul’a gelmiştir.

O gelmiştir ama; bunalımlar ve kargaşalıklar içinde Osmanlı İmparatorluğu ve huzursuzluğun büyük kaynağı Makedonya kurtuluş ümidi ile bekleyişler içinde idi.

ATATÜRK VE İRADE

Falih Rıfki Atay'ın belirttiği gibi, **“Rumeli bir göçmenler ve gurbetliler yurdu idi. Makedonya Türkleri de eski fetih destanlarının hasretli hâtıraları içinde kalacak mıyız, kaygısında idiler. Küçük Mustafa, kulağının işittiği, kafası anladığından beri, hep kahramanlık türkülerini ve yurtlarından göçmüş olanların hikâyelerini dinleyerek büyüyecektir. Rumeli Türklerinde yenmek ümidi ve iradesi hiç kırılmamıştı. Onların inancına göre artık eski kahramanlar ve fâtipler yetişmediği için yeniliyorduk. Bu kahramanlardan ve fâtiplerden biri daha çıksa kurtulurduk ve eski yuvalarımıza kavuşurduk”**

ATATÜRK VE İRADE

Emekli Orgeneral Ali Fuad Erden'in naklettiğine göre, Goltz Paşa, 1883 yılında yazdığı bir mektubunda şöyle bir tesbitde bulunmuş :

"Abdülhamid, Abdülhamid'n hanedânı, şimdiki hâkim sınıflar başta kaldıkça Türkiye'nin kurtulması umulmaz. Türkiye'nin kurtulması halk içinden kuvvetli bir karakter çıkmasına bağlıdır."

Bu halk çocuğu, paşanın tarif ettiği kuvvetli karakter, **Mustafa Kemal**'dir.

Bunu doğrulayan şu hâdise bilindiği gibi tamamen gerçek. Böyle bir karakter ve irade yapısını arayan ve yönlendirenler vardı. İşte Mustafa Kemal'in kendisinin anlattıkları. Merhum Ali Fuad Cebesoy'un Sınıf Arkadaşım Atatürk, İstanbul, 1967, s.8'dekiler:

ATATÜRK VE İRADE

“Eğer hitâbet hocamız Alay Emîni Mehmed Âsım Efendi imdâdına yetişmeseydi, ben de şair olup çıkacaktım. Çünkü hevesim vardı. Âsım Efendi bir gün beni çağırdı. Bak oğlum, Mustafa dedi, şiiri filan bırak. Bu iş senin iyi bir asker olmana mâni olur. Diğer hocalarınla da konuştum, onlar da benim gibi düşünüyorlar. Sen Naci'ye bakma, o hayalperest bir çocuk. İlerde belki iyi bir şair ve hatip olabilir, fakat askerlik mesleğinde katiyen yükselemez. Hocamın ne kadar haklı olduğunu hâdiseler ispat etti. Çok arzu ettiği halde Naci erkânıharp zâbiti olamadı.”

ATATÜRK VE İRADE

Bu kuvvetli karakteri yoğurup yönlendiren bir çok isim daha var. Bunların isimlerini Atatürk'ün kendisi dile getirsin. 1924'de Samsun'da öğretmenlere hitaben yaptığı konuşmada, Askerî Rüştiye'de (Ortaokul'da) Fransızca öğretmeni Yüzbaşı Nakiyüddin Beyi, saygı ile anarak, "*Bana henüz iptidâî şeyler öğretirken istikbâl için ilk fikirleri de vermişti.*" demişti.

Bir başkası ise Manastır Askerî İdadisi (Lisesi) tarih öğretmeni Topçu Kolağası Mehmed Tevfik Bey, genç Mustafa Kemal'in ömrü boyunca "minnet borcu olduğunu" beyan ettiği "*değerli ve milliyetçi tarih hocası*"dır. Bu mümtaz hoca talebesi Mustafa Kemal'i Türk tarihine yöneltmiş olması ile; O'nun geleceğinde tarihin en büyük Türk milliyetçisi olarak yetişmesi ve o tahta oturmasında pay sahibidir.

ATATÜRK VE İRADE

Tarihe ve özellikle de Türk tarihine merak sarmasında başlıca rol oynayan bu değerli hoca; Mustafa Kemal'e en büyük inancı ve güveni ve iradeyi kazanmasında Türk tarihinin zenginliklerinden beslenmeyi, faydalanmayı ve yapılanmayı öğretmiştir. Zaten Atatürk'ün de unutamadığı burasıdır. Burada da o ufuk hocası vardır. Türk Milleti'nin kaderini tayinde rol üstlendiğinde Tarih ilminden yararlanarak, Türk milletinin tarihî zenginliğinin ışığında onun yapılanmasını sağlama iradesini tarihe ispat etmiştir.

Burada O'nun ne kadar vefâ ehli olduğunu da görüyoruz. Zirvede iken gönül dünyasının *hasret bayraklarına* selâm durmasını bilebilmiş ender bir tevazu.

ATATÜRK VE İRADE

Yerinde bir hatırlatma:1897 Osmanlı - Yunan harbi ve 16 yaşındaki bir genç Mustafa Kemal... Ali Fuad Cebesoy'a :
"Gençlik hayatımın en heyecanlı günlerini yaşadım. Yaşımın küçük olmasına rağmen bu savaşa katılmayı çok istemiştim. Az daha gönüllü müfrezelerin arasına katılıp gidecektim" demiştir.

Sözü kısa tutarak söylersek; Mustafa Kemal'in askerî idadi (lise) tahsilini yaptığı Manastır vilâyeti Arnavutluk, Makedonya ve Yunanistan arasında bölüşülmüştür. Bâb-âli'nin (Osmanlı İmparatorluğu'nun) çıkardığı Makedonya Islâhat Fermanı'na rağmen bu bölgede ihtiraslar dinmemiş idi. Böyle bir çevrenin genç Mustafa Kemal'in üzerine büyük tesirleri olduğunu kabul etmek gerektir.

ATATÜRK VE İRADE

Ayrıca Mustafa Kemal'in doğduğu ve orta (rüştüye) ve lise (idadi) tahsilini yaptığı Selânik ve Manastır, çeşitli fikir ve görüşlerin merkezi olduğu kadar, çeşitli etnik grupların da Fransız İhtilâli'nin tesirleri ile millî menfaat çatışmalarının olduğu bir bölgedir.

Özellikle Selânik büyük bir kültür merkezidir o tarihte. Geçen yüzyılın ikinci yarısından Balkan Savaşı başlangıcına kadar geçen süre içinde Selânik'de çok canlı bir Türk basın hayatının varlığı da dikkat çekmektedir.

ATATÜRK VE İRADE

“Manastır ise, Batı Makedonya’da bulunan bir ordu ve vilâyet merkeziydi. Makedonya ise, en aktif azınlıklarla, en uyanık subayların bulunduğu alandı. Daha doğrusu, bu bölgenin Avrupa Türkiyesi’nde oluşu, Avrupa Türkiyesi’nde azınlıkların, on dokuzuncu asrın başlarından beri kaynaşmaya başlamaları, istiklâl savaşlarına girişleri, hatta Balkan’ların bazı kısımlarında bağımsız devletler kurmaları(*Bulgaristan), Avrupa devletlerinin bu kıtada çeşitli maksatlar ve menfaatler peşinde aktif bir politika uygulayışları, çete savaşları gibi çeşitli faktörler, bu bölgede vazife alan subaylar ve askerî mekteplerin ders kadroları içindeki aktif unsurlar ister istemez, memleketin dâvâları ve geleceği ile ilgileniyordu.

ATATÜRK VE İRADE

Bu irade nedir ne değildir? Bunu aziz Atatürk'ün muhtelif tarihlerdeki ifadelerinde görelim.

HÂKİMİYETİN (egemenliğin) TANIMI:

“Devletin sahip olduğu kuvveti ifade ederken, bu kuvveti kendine özgü diye niteliyoruz. Gerçekten de, devleti oluşturan milletin üzerinde etkisini sürdüren kuvvet, kişi olarak hiç kimse tarafından verilmiş değildir. O, bir siyâsî nüfuzdur ki devlet kavramının özünde vardır ve devlet onu halk üzerinde uygulamak ve milleti dışa ve diğer milletlere karşı savunmak yetkisine sahiptir. Bu siyâsî nüfuz ve kudrete “İrade veya Egemenlik” denir.”
(1929)

ATATÜRK VE İRADE

“Kuvvet birdir ve o milletindir.” (1937)

“Hâkimiyet hiçbir sebep ve suretle terk ve iade edilemez, tevdi (emanet) edilemez (bırakılamaz)”.

“Bu hâkimiyeti tekrar geri alabilmek için, almak için istimal edilmiş (kullanılmış) olan vesaiti (vasıtalar- araçları) kullanmak lâzımdır.” (1923)

“Hâkimiyet, hiçbir mânâ, hiçbir şekil ve hiçbir renkte ve delalette iştirak (yönde ortaklık) kabul etmez.” (1927)

“Korku üzerine hâkimiyet bina edilmez (kurulamaz).” (1930)

ATATÜRK VE İRADE

“Ondan sonrası irade usulü, halkın geleceğini şahsen fiili olarak irade etmesi esasına dayanır. Bildiğiniz gibi bir irade ve bir de egemenlik vardır. İrade, kalp ve vicdanın eğilimi ve isteğidir. Bir insanda olduğu gibi, insanlarda oluşan sosyal toplumda da irade mevcuttur. İrade alınamaz ve irade verilemez. Fakat iradenin uygulama vasıtası olan egemenliği verebilen bir insan veyahut egemenliğini kaybeden bir insan veyahut bir toplum egemenlikten yoksun olunca (ki egemenlik iradenin görüldüğü ve belirlediği yerdir) o halde iradesi felç olur. Bundan dolayı egemenliğini verebilmek için iradesinin felç olmasına razı olmak gerekir.”

ATATÜRK VE İRADE

“Bundan dolayı veremez. Egemenliğini verebilmek için, iradesinin, arzusunun, eğilimlerinin felçli kalmasını kabul etmek lâzımdır. Ölmeyi kabul etmek demektir. Bundan dolayı bir millet egemenliğini veremez. Yalnız alınır ve zorla alınır. Millet egemenliğini elinde tutuyor ve ancak egemenliğinden gerektiği kadarını uygulamak üzere Millet Meclisi'nin tümünü görevlendiriyor. Fakat bir tek adama bu yetki verilemez.”

ATATÜRK VE İRADE

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir ve milletin kalacaktır! Sonraki cümlede; irade usulü halkın geleceği bizzat ve bilfiil irade etmesi esasına dayanır denilmektedir. Bundan bütün milletin işini gücünü bırakıp devlet iradesiyle uğraşacaktır anlamı çıkarılmasın! Bu elbette fiilen mümkün değildir. Gerçekten bugünkü sosyal hayatın, vatandaşlarının genişliği ve hayatın devamının sağlanmasındaki meşguliyetin çokluğu göz önüne alınırsa, buna hem imkân ve hem de lüzum yoktur. Maddedeki ikinci fıkra yönetim usulündeki prensibimizi ifâde etmektedir. Buna göre milletin geleceğine yalnız ve ancak millet egemen olacaktır. Milleti temsil eden millî iradeyi millet nâmına sınırlı ve belirli bir zaman için manevî şahsiyetinde toplayan Millet Meclisi bile en sonunda millet tarafından yenilenebilir. Esas olan millettir. Egemenlik onun olduğu gibi irade hakkı da onundur.”

ATATÜRK VE İRADE

“Bizden önce , bugünkü yeni Türkiye Devleti’nden önce, Osmanlı Devleti’nden önce Selçuklu Devleti’nde ve böyle geçmişe yürüdüğümüz zamanda bunlara da temel oluşturan devletlerde görülen idare şekli mutlâkiyet idi. Son zamanlarda Osmanlı Hükûmeti ismen meşrutiyet oldu. Selçukluların yıkılmasından sonra yalnız Ankara’da Cumhuriyet idâresine rastlıyoruz.”

“Bütün dünya tarihinde ve bugün de dünya yüzünde mutlâkiyet idaresine, meşrutiyet idaresine rastlıyoruz. Bir de Cumhuriyet esasına dayalı hükûmetler görürüz. Bildiğiniz Meşrutiyeti ve Cumhuriyeti esas alan hükûmetler teşkilâtı, kuvvetler ayırımı prensibine dayalı kabul edilmektedir. Biz kuvvetler birliği esasına dayanarak hükûmet kurduk.”

ATATÜRK VE İRADE

“Bu iki görüşten hangisinin doğru olduğunu ve hangisinin millî egemenliği daha iyi temsil ettiğini burada açıklamayacağım. Meclis’te verdiğim bir uzun nutukta bu husustaki görüşümü kesin olarak ifade etmiştim. Bence gerçekte kuvvetler ayırımı yoktur. Kuvvetler birliği vardır. Dinî hükümlere uygunluk noktasından düşünmek isterseniz, hatırlatayım ki, bizim dinî hükümlerimizde belirli bir hükûmet şekli ifadesi yoktur. Cumhuriyet, Mutlakıyet şekilleri gibi bir şekil tespit edilmemiştir ve din bilginleri, zamanına göre en despot hükümdarların hükûmetlerine bile yasal ve doğru demişlerdir(**Yavuz).”

“Kur’an âyetlerine ve Peygamberimizin sözlerine göre, hükûmetin yalnız esasları ifade edilmiştir.”

ATATÜRK VE İRADE

O esaslar şunlardır: Danışıp-konuşma (meşveret), adalet ve Devlet Başkanına itaat. (Meşveret, adl, uli'l-emre itaat.)”

“Devlet idaresinde danışma ve görüşme çok önemlidir. Yüce Peygamberin kendisi de danışma ile iş yapmak gereğini söylemiştir. Ve kendisi bizzat öyle yapmıştır.....

“...Millet her ihtimale karşı egemenliğini korumak zorundadır. Bu hususta yapıla gelen şey tekrar milletin genel oyuna başvurmaktır.....

ATATÜRK VE İRADE

“Bilindiği üzere, Osmanlı Devleti’nde padişahın takdirine bırakılan bu (vazifelerin tespit ve tayine ihtiyaç olmadığı) gibi hak Padişah ve Halife denilen kişiye verilmişti. Ve bu kişi o hukuku öyle kullanmıştır ki, sonunda millet yoksulluğa mahkum bir duruma ve memleket baştan sona kadar baykuş yuvası hâline gelmiştir. Bu esas hukukun artık hiçbir şekil ve surette millet tarafından bu gibi adamlara bırakılmasına imkân olmadığını ve Millet Meclisi’nin sorumluluğunda kalacağını ifade için özel madde belirtilmiştir...” (1923)

“Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bütün programlarının temel ilkesi şu iki esastır. Tam bağımsızlık, kayıtsız şartsız millî egemenlik.” (1923)

ATATÜRK VE İRADE

“Halk, millî egemenliği benimsemeli ve memlekette tek egemen etkenin kendisinden ibaret olduğunu unutmamalıdır.” (1923)

“Kuvvetliyiz, Ordularımız kuvvetlidir. Ordularımızı yaratan ordularımızı vücuda getiren milletimiz kuvvetlidir. Bu milleti yaşatan bu vatan sonsuz doğal zenginliklere ve verimliliğe sahiptir, kuvvetlidir. Fakat Efendiler, bütün bu kuvvetlerin üstünde başka bir kuvvetimiz vardır ki, o da millî egemenliğimizi idrak etmiş ve onu doğrudan doğruya milletin eline vermiş, milletin elinde tutmuş ve tutabileceğimizi ispat etmiş olmaktadır.” (1923)

ATATÜRK VE İRADE

“Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adâletin sağlanması, istikrarı ve korunması, ancak tam ve kesin anlamı ile millî egemenliği sağlamış bulanması ile devamlılık kazanır. Bundan dolayı; hürriyetin de, eşitliğin de, adâletin de dayanak noktası millî egemenliktir.” (1923)

“Millî egemenlik öyle bir nurdur ki onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar yok olur. Milletlerin esirliği üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmağa mahkûmdurlar.” (1924)

ATATÜRK VE İRADE

“Türk Milleti, yeni bir îmân ve kesin bir millî azim ile yeni bir devlet kurmuştur. Bu devletin dayandığı esaslar “Tam bağımsızlık” (İstiklâli Tam) ve “Kayıtsız şartsız Millî Egemenlik” (Bilâ kayd-ü şart Hâkimiyeti Millîye) den ibarettir. Millet bu egemenlikten en küçük bir parçasını bile fedâ edemeyecektir; gözünü açmıştır.” (1923)

“Milletin irade ve isteğine uymayanların sonu yokluktur, yok olmaktır.” (1923)

“Demokrasi – Demokrasi esasına müstenid eden hükûmetlerde, hâkimiyet, halkın ekseriyetine âiddir. Demokrasi prensibi, hâkimiyetin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını iltizam eder. Bu suretle demokrasi prensibi, siyâsî kuvvetin, hâkimiyetin, menşesine ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en bâriz hükûmet şekli cumhuriyettir.” (1931)

ATATÜRK VE İRADE

“Benim gâyem Türkiye’de, yeni Türkiye Cumhuriyetinde millet egemenliğini güçlendirmek ve ebedileştirmektir.” (1930)

DURUM VE DURUM ŞUURU

Burada baştan beri söylemeye çalışıklarımıza tekrar bir bakarsak, müthiş bir insan ve onun iradesiyle karşılaşırız. Şöyle ki; Atatürk,Türkiye’nin içinde bulunduğu feci durumu tespit eder. Ondan kurtulmak için ileri sürülen çeşitli fikirleri gözden geçirir, onları tenkit ettikten sonra kendi düşünce ve kararını belirtir.

ATATÜRK VE İRADE

Bilindiği üzere, Avrupalıların "hasta adam" teşhisini koydukları ve ölümünü bekledikleri Osmanlı Devleti'ni kurtarmak için Türk aydınları ve devlet adamları bir takım fikirler ileri sürmüşler ve çarelere baş vurmuşlardır. Bunlardan hiç biri Osmanlı devletinin yıkılışının önüne geçememiştir. Atatürk bunların hiç birisinden bahsetmez ve uğraşmaz. Hatta dikkat buyurunuz Nutuk, "1919 senesi Mayıs'ının 19. günü Samsun'a çıktım" cümlesiyle başlar ve Türkiye'nin o tarihte içinde bulunduğu durumun tasviriyle devam eder. İşte meselenin özü de buradadır. Bir aksiyon adamı olarak Atatürk'ü ilgilendiren "Türkiye'nin içinde bulunduğu aktüel durum" dur. Türk tarihine bir îmân ve kültür kaynağı olarak ayrıca değer veren Atatürk, hareket noktası olarak hâl-i hazır duruma bakar. Durum, içinde bulunulan âna bağlıdır. Tarihin akışına göre durmadan değişir. Bunun için Atatürk'ün Nutuk'a kendisinin Samsun'a çıktığı tarihî durumu tasvir ile başlaması çok dikkat çekicidir.

ATATÜRK VE İRADE

O tarihlerdeki ideoloji ve ütopyelerden geri durarak soyut kavramlara dayanır. Dikkat edilirse Atatürk, somut vâkıalara önem verir. İşte burada dikkatinizi odaklamak istediğimiz "Durum" kelimesinden anlaşılana da budur. Çünkü durum yorumdan önce gelir. Bundan dolayıdır ki Atatürk, önce 19 Mayıs 1919 günü Türkiye'nin içinde bulunduğu "durumu tespit" eder, daha sonra onun hakkında ileri sürülen "yorumlar"ı gözden geçirir.

"Durum"un bütün unsurlarıyla objektif olarak tespiti, doğru yorum, karar ve hareket için şarttır. Atatürk, bir erkân-ı harp ve komutan olarak bunu bir prensip hâline getiren dehâya sahip.

ATATÜRK VE İRADE

Durum'un objektif olarak tahlîli Atatürk'e o tarihte yapılması mümkün olan şeylerin sınırını göstermiştir (***)Misâk-ı millî). Fakat Atatürk durum karşısında pasif değildir. O, kendisine güvenen bir insandır ve elinde kullanacak imkânlar vardır. Netice olarak da Atatürk "millî hâkimiyete dayalı hür ve müstakil yeni bir Türk devleti" kurma fikrine, tarihî şartlar ona böyle bir ideali gerçekleştirme imkânı verince, onun irâdesini bu yolda kullanması ise gayet tabîdir.

ATATÜRK VE İRADE

İRADENİN ÇELİKLEŞTİĞİ ÖRNEKLER

Mustafa Kemal Paşa 30 Ekim 1922'de Meclis'te yaptığı bir konuşmasında, "Osmanlı İmparatorluğunun hayatının sona erdiğini, İstanbul'daki padişahın tarihe karıştığını **"ifade ederek, saltanatla hilâfetin ayrılarak, o anki durum gereği şimdilik sadece saltanatın kaldırılması gerektiği"** konusunu tartışmaya açtı. İşte bu kararlar birlikte, saltanatın kaldırılması TBMM'nin direkt olarak gündemine alınmış oldu. Nitekim 30-31 Ekim ile 1 Kasım tarihlerinde Meclis'te yapılan müzâkerelerin asıl gündem maddesi buydu. Uzun tartışmalar yapıldı. Saltanatın kaldırılması lehinde uzun ve heyecanlı nutuklardan sonra, mesele karma komisyona verildi. Bu komisyonda bulunan bazı kişiler, saltanatla hilâfetin ayrılamayacağı konusunda sözler sarf ettiler. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa şu nihaî sözlerini sarf etmiştir:

ATATÜRK VE İRADE

"Türk Milleti hâkimiyeti ve saltanatı eline almış bulunuyor. Bu, olmuş bitmiş bir iştir. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabî görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde yine hakikat usulü dairesinde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir".

Mustafa Kemal Paşa bu şekilde davranarak, lider olmak vasfının en güzel örneklerinden birisini vermiş ve Kurtuluş Savaşı'nın bu çok önemli dönüm noktasının sıkıntısız bir şekilde aşılmasını sağlamıştır.

ATATÜRK VE İRADE

KAN TÜKÜRÜRKEN DAHI ÇELİK GİBİ SÖZLER

Aziz Atatürk, Hatay konusunda Fransız Büyükelçisine kendisinin geldiği en son Cumhuriyet balosunda – nazik fakat çelik gibi sözlerle - mukaddes kararını bildirmiştir.

“Bakınız, benim kendi dostluğum yanında, bütün şu etrafımda gördüğünüz şanlı ve mümtaz şahsiyetlerin temsil ettikleri Balkan Paktı ve Sâdâbat Paktı kuvvetlerinin kıymetli, kudretli ve muazzam dostluğu var ... Bunun ehemmiyetini devletinizin anlamaması ve benim talebimi reddetmesi ihtimalini tasavvur etmiyorum. Ben toprak büyütme dileklisi değilim; barış bozma alışkanlığım yoktur;

ATATÜRK VE İRADE

ancak muahedeye dayanan hakkımızı istiyorum. Onu almasam edemem. Büyük Meclisin kürsüsünde Milletime söz verdim: Hatay'ı alacağım.. Milletim benim sözüme inanır.

“Sözümü yerine getirmezsem onun huzuruna çıkamam... Ben şimdiye kadar yenilmedim ve yenilmem... Bunu bilerek ve sözümü behemehâl yerine getireceğimi düşünerek benim dostluğumu lütfen iş'ar ve teyid ediniz, Ekselans ambasadör...”

ATATÜRK VE İRADE

MUHTEŞEM İNSANLAR BÜYÜK MİLLETLERDEN ÇIKAR

Yıl 1938, günlerden 10 Kasım Perşembe'dir. Sekiz doktor imzası ile yayınlanan tebliğ, kısacıktır:

"Reisicumhur Atatürk'ün umumî hallerindeki vehâmet dün gece saat 24'te neşredilen tebliğden sonra her an artarak bugün 10 Kasım 1938 Perşembe sabahı saat 9'u 5 geçe Büyük şefimiz derin koma içinde terk-i hayat etmişlerdir."

Dünyamızdan öbür âleme akışı bu tebliğ böylece verir.

ATATÜRK VE İRADE

BÜYÜK ADAMLARIN MEZARI

Carlyl "***Ancak kahramanların mezarı başında ebedî tartışmalar devam eder***" diyor. Ne güzel sözdür. Dünyaya kurtuluş reçetesi vermiş ve dünya üzerindeki müstakil tek Türk ve İslâm devletini kurmuş adam, dünyada hâlâ tartışılma ve araştırma konusudur. Ne güzel şey... Tarihin en büyük ihtiraslarından birisini soluklanmış olan insan elbette daha asırlarca tartışılacaktır. Statik değildir ki, kabri başındaki üç nutukla geçirilebilsin. Kimin haddine...

ATATÜRK VE İRADE

Gerçekten Atatürk bir ihtiras adamıdır. Müthiş ve kutsal bir ihtiras... Nedir bu ihtiras? Tarihin en eski en medenî milletini devletsiz bırakmama ihtirasıdır bu. Kâinat üzerinde bundan daha ulvî, daha ihtişamlı ne olabilir, söyler misiniz?

Esir edilmek istenen milleti, o milleti dini ile, gelenekleri ile yok etmek isteyenlerin karşısında yeniden bina etmek...

ATATÜRK VE İRADE

HAZRETİ ÖMER'İN SÖZÜ

Birbirlerine düşmüş Mekkeliler ve Medineliler. İnsanlığın iftihar kaynağı muhteşem Nur'unu, Devletini bile unutmuşlar. Hazreti Ömer o zaman sadece bir mü'min... **"Milletini İslâm'ın fazileti içinde kurabilen insandan daha mübarek ne vardır"** diye konuşur. Çok zaman sonra, İslâm dünyası sarsılınca, İslâm fazileti ki, adâlettir, lâiklik, ilme ve fenne saygıdır ve medenî olmak demektir.

Bize gelince:

Osmanlı Devleti zirveden inmeğe başladığı zaman topraklarımız bütün Batı'nın hedefi olur. Ve elbette Moskof Çarı'nın da. ...

ATATÜRK VE İRADE

... İngiliz'i, Fransız'ı, Rus'u ve Alman'ı kendilerine hıyanet yuvası olarak, aynı kiliselere yuvalanırlar. Hepsi o kiliselere inanan cemaatlerin koruyucusudurlar. İyi biliniz, onların şefkat melekleri, bizim cellâtlarımız olmuşlardır... Ya bizim çektiklerimiz. Tarih bile yazmakta şaşkına dönmüştür, tasnif edememiştir ve sayfalarına sığdıramamıştır. Bu gün sınırlarımız dışında kalan ağlayanlara hiç katılmamışızdır. Zira ki biz, ağlayanlara hep mendil olagelmışızdır.

Üç kıtaya kurşun gibi yaylanışımızın, fişek gibi geri dönüşünü yaşamışız. Bir de gözümüzü açmışız ki, Sakarya ırmağının gerisindeyiz.

ATATÜRK VE İRADE

Bu gerileyişi şaheser bir muhteşemlikte yorumlayan sadece Atatürk'tür: **“Unutmayınız, aslan gerilir de atlar.”** Kimseler inanmazken bunu söyleyebilmek. O'na yazılan şehnâmeler boşuna değil.

ÜÇ NUR

İnsanlığa rahmetlerin ve Nur'ların en erişilmezi olan Peygamberimiz Hazreti Muhammed'den sonra, denir ki, Mevlânâ insanlığa Allah'ın bir hediyesidir. Anadolu üzerine isâbet eden bir Nur...

Oysa Anadolu'da Türk'ün hâkimiyetini maddede ve mânâda kuran üç nur var... Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi. Hacı Bektaş Veli ve Hacı Bayram Veli.. Birincisi mânâ âleminin, diğeri Anadolu'da ebediyet iksiri içiş güzelliğinin ve sonuncusu Ahilik gibi Devletin temelini kuran düzenin pınar başları gibidirler..

ATATÜRK VE İRADE

Ne var ki ağlamak boşuna.. Hacı Bektaş Veli.. Türk milliyetçiliğinin temelini kuran bu insan, “Türkçe konuş. Türkçe seviş, Türkçe yaz” diyen bu büyük simâ, nice iftiraların, nice ithamların hedefi olmuş. Kan ağlamış... Ama büyüklük ki, kan ağlarken, îmân ettiği yolda sebat etmek demektir, direnmiş... Direnmişler...

Türk Milleti ile Mustafa Kemal’in, son varlığımız, huzurumuz ve gururumuz olan Cumhuriyetimiz ile kenetlendikleri harikulâde güzelliklerin infilâkı, bu noktadadır. Sebat edip direnmek... Bu direnişi DEVLET denen YÜCE İRADE olarak doruğa oturtan Mustafa Kemal Atatürk’tür.. Aman Yarabbi...Bu güzelliğe yürek dayanmaz..

ATATÜRK VE İRADE

Tarihin bu serencâmından alınacak nice dersler vardır. Alabilirsek şâyet, haysiyetimiz, namusumuz ve gururumuz olan son Devletimiz Cumhuriyetimizi şerefler ve saadetlerle muhafaza etmemiz bizlere, sizlere nasiptir, böyle biline.

Tarih, Türk ve Atatürk diye bilgi vermeye başlayınca başımız dumanlı dağlara benziyor... Bu emsâlsiz iradeyi de bu açıdan değerlendirmeliyiz.

ATATÜRK VE İRADE

(* Bulgaristan) Ataşemiliter

Bulgaristan, 1366'dan 1877-1878 Osmanlı Rus savaşı sonuna kadar Türk egemenliği altında yaşamıştır. Balkanlar mücâdelesinde 1878 Berlin Andlaşması ile Osmanlı Devleti'nin muhtar bir eyâleti hâline getirildi. Diğer bir ifadeyle Ayastafanos Andlaşmasıyla Tuna boyundan Ege kıyılarına, Karadeniz'den Ohri Gölü'nün batısına kadar yayılan büyük bir Bulgaristan kurulmuştu. Ancak, Berlin Andlaşması'nda Bulgaristan'ın bu sınırları tanınmadı. Osmanlı Devleti'ne bağlı küçük bir Bulgar prensliği oluşturuldu. Bu durum, Bulgar milliyetçilerini memnun etmedi. Bulgarlar, tarihî emelleri olan Büyük Bulgaristan'ı kurmak için yoğun çaba içine girdiler. 1885'te Doğu Rumeli'yi işgâl ettiler. Rusya tarafından desteklendiler. İkinci Meşrutiyetin ilânından sonra 5 Ekim 1908'de tamamen bağımsızlığını ilân ettiler.

ATATÜRK VE İRADE

(Burada görüldüğü gibi birkaç kişinin konuştuğu Bulgarca'nın kısa zamanda bayrağını ve toprağını elimizle biz verdik. Nasıl bu oyuna tekrar geliriz. Binlerce vatandaşımızın kürtçe konuştuğu ve dahi bu kadar tahrik varken; üstelik telekomünikasyonun bu derece yaygın ve aleyhimize kullanıldığı günümüzde: Kürtçe Eğitim dili olamaz. Çünkü ardından derhal Lazca, Gürcüce, Çerkezce, Rumca, Abhazca vs. sökülüp gelecektir istekler. Tarih bunu bağışlamaz. Biz hakkımızı helâl etmeyiz.)

"Tarih bilinci bir milleti millet yapan en önemli unsurların başında gelir"

Atatürk

ATATÜRK VE İRADE

Bulgaristan, İstanbul ve Trakya da dâhil olmak üzere, Osmanlı Devletinden toprak alarak büyümek tutkusundan bir türlü vazgeçmedi. Rusya'nın desteği ile Sırları, Yunanistan'ı, Karadağ'ı da kendi etrafında toplayarak 1912'de Balkan Savaşı'nı başlattı. Avrupa ve Ege'deki Osmanlı varlığının sona erdirilmesine sebep oldu. Doğu Trakya'nın yarısını alarak Midye Enez çizgisine kadar ilerledi. Edirne, ancak ikinci Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine kurtarılabilirdi. Daha sonra Osmanlılarla Bulgarlar arasında 29 Eylül 1913'de İstanbul Andlaşması yapıldı.

Balkan Harbi sonunda Osmanlı Devleti bazı istisnalarla Avrupa'dan atıldı. Henüz devlet olamamış teşekküller karşısında beklenmedik bir yenilgi alınmıştı. Batılılar acımadan savaş öncesi statüko ile ilgili kararlarını hatırlarına bile getirmemişlerdi. Böylece yaklaşık 550 yıllık Balkan barışı bozulmuş, takiben 1. ve 2. Dünya Savaşlarında Balkanlar savaş alanı hâline gelmişti. ...

ATATÜRK VE İRADE

... Çünkü bölgedeki statüko büyük ölçüde değişmişti. Savaş, sadece Balkan ülkelerini değil, her birinin dayandığı Avrupa'nın büyük devletlerini de etkilemek suretiyle bloklar arasındaki gerginliği arttırmış, silahlanma yarışını hızlandırmış ve böylece 1.dünya Savaşı'nın yakın sebeplerinden birini oluşturmuştu.

Osmanlı Devleti bir oldu bittiye getirilerek 1.Dünya Savaşı'na sokulmuştu. 3 Kasım 1914'de Rusya ve 4 Kasım 1914'de de İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etmişlerdi. Devletin durumunu çok iyi bilen Mustafa Kemal, savaşa girmeye razı değildi. Devlet savaşa girince, Mustafa Kemal de aktif bir görev istedi. Bu isteğe uzun süre sonucunda verilen cevap: "Sizin için orduda her zaman bir görev vardır. Ancak Sofya Ataşemiliterliği'nin önemi dolayısıyla sizi orada bırakıyoruz" şeklindedir.

ATATÜRK VE İRADE

Mustafa Kemal'in sert çıkışları üzerine 29 Kasım 1914 de 1.Tümen Komutanlığına atanır. Ancak bu karar daha sonra iptâl edilir. Muhtemeldir ki Mustafa Kemal'in askerlik kariyerinin önünü kapatma gayretleri bulunmaktadır.

Mustafa Kemal ise tepkisini "**Vatanın savunmasından daha önemli bir görev bulunamaz. Arkadaşlarım muharebe cephesinde ateş hatlarında bulunurken, ben Sofya'da Ataşemiliterlik yapamam**" diyerek ortaya koymuştur.

Mustafa Kemal'i ancak Sarıkamış yenilgisinden sonra 20 Ocak 1915 tarihinde 19.Tümen Komutanlığı'na tayin ettiler. Mustafa Kemal, bu tayin üzerine 27 Ekim 1913'de geldiği Sofya'dan ayrılarak İstanbul'a döndü.

ATATÜRK VE İRADE

“b- Halifeliğin Osmanlılara intikâl ettiğine dair, Haydar Çelebi Ruznâmesi dâhil olmak üzere o devir kaynaklarında bir kayıt bulanmamaktadır. Böyle bir iddia ilk defa Avrupalı tarihçi D’Ohsson tarafından ortaya atılmıştır. Yavuz’un İstanbul’a dönerken “kutsal emanetlerle “ birlikte Abbasi halifesi Mütevekkil’i de beraberinde getirdiğini biliyoruz. Fakat kendisinin bu unvanı kullandığına dair bir kayda rastlanılmamıştır. Bilinen bir gerçek de, Mütevekkil’in Kanuni zamanında Mısır’a gitmek için izin istediği, bu izin kendisine verildiği, nihayet halife unvanına sahip olarak Mısır’da öldüğüdür. Yavuz’un hareketi, İslâm dünyasında Mısır Memlûk Sultanlarının yerini almak istemesi ile ilgilidir. Osmanlı hükümdarlarının Abbasîler devrinde olduğu gibi, o anlamda bir hilâfet iddiasına kalkışmadıkları bir gerçektir. Özellikle Kanuni’nin kullandığı “Halife-i Ruy-ı zemin” ve “Halife-i Müslim’in” unvanları tarihî ve hukukî anlamından uzak, tabiatıyla politik maksatlı idi.

ATATÜRK VE İRADE

“Osmanlı Devleti’nde halifeliğin politik bir araç olarak kullanılmaya başlanması, Rusya ile imzalanan 1774 tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması’nı izleyen yıllara rastlamaktadır. Rusya bu antlaşma ile Osmanlı ülkesindeki Hıristiyanların koruyuculuğu hakkını almıştı. Rusya’yı Lübnan’daki Maruniler’i korumak isteyen Fransa ve Dürziler’i korumak isteyen İngiltere takip etmiştir. Tabiatıyla bu durum Osmanlı Devleti için oldukça rencide edici bir durumdu. Madem ki, Rusya ve diğer büyük Avrupa devletleri Osmanlı ülkesindeki Müslüman olmayan unsurları koruma hakkına haiz olmuşlardır; öyleyse Osmanlı Devleti niçin kendi sınırları dışında yaşayan Müslüman unsurların koruyuculuğunu üstlenmesin?”

“Osmanlı Devleti’nde halifeliği politik bir araç olarak ve ciddi biçimde ele alarak kullanan ilk hükümdar, Sultan II.Abdülhamid olmuştur. ...”

ATATÜRK VE İRADE

... Onun saltanatı başında ilân edilen “Kanun-ı Esasi”de bu husus teyid edilmiş; üçüncü maddede de, “Osmanlı Sultanının aynı zamanda İslâm halifeliğine de haiz olduğu” ve dördüncü maddede de, Osmanlı Sultanının “İslâm dininin koruyucusu” olduğu ilân edilmiştir. Öyle ki, 1908 ve 1909 `da yapılan anayasa değişikliklerinde bu maddelere hiç ilişilmemiştir.” (Abdülkadir Yuvalı,s.158)

1.Dünya Savaşı'nın başında bütün Müslümanların halifesi sıfatına haiz olarak Sultan Mehmed Reşad'ın ilân ettiği Cihad-ı Ekber çağrısına İslâm dünyasından hemen – hemen hiç bir cevap gelmez. Zaten İslâm dünyası,Osmanlı Devleti hariç Batı'nın emperyalist pençesi içindedir. Emperyalistlerin orduları saflarında yüz binlerce Müslüman asker muhtelif cephelerde dindaşları olan Türklere karşı savaşmaktan geri kalmamışlardır..

ATATÜRK VE İRADE

İngiltere, halifeliği Osmanlı Devleti'ne karşı bir koz olarak kullanmaya başlamış; sahibi bulunduğu Müslüman tabasına halifenin esir olduğunu, onu kurtarmaya gittiklerini söylemiştir. Daha da ileri gidilerek Mekke emîri Şerif Hüseyin, Halifelik ile kandırılmış hatta kendisi Halife ilân edilmişse de Hindistan ve Kuzey Afrika Müslümanları kendisini tanımamışlardır.

Bir hatırlama: Türk Milleti'nin ve Mustafa Kemal'in ortak kader çizgisi olan zafer bilindiği gibi 9 Eylül 1922'de İzmir'de noktalandı. Bilgilerinizi iki şıklı bir tasnife kanalize edeceğim izninizle. Ki dehâ farkını daha net görmeniz için.

ATATÜRK VE İRADE

A -

İzmir'e girmişiz. İstanbul'da ki Fransız işgâli komiseri General Pelle, Mustafa Kemal'e ulaşarak "*ordularımızın artık durmasını*" istemiştir. Paşa cevaplar: "**Muzaffer ordularına ben bile artık hâkim değilim..**" Pelle bu resti göremez.. Atatürk daha sonra Falih Rifki Atay'ın "Çankaya " sında: "**Hangi ordular yürüyecekti**" diyecektir.. "Hiç"ten "Her şey"e dönüşen o son taarruz; millet, kumandan ve ordu sentezinin şaheser neticesidir. Unutulmasın ki o mübarek millî mücâdelede fişekler metreler hesaplanarak harcanmıştır.

ATATÜRK VE İRADE

B -

İzmir'e girmişizdir de Lloyd George çıldırmıştır. Müstemlekelerden, Mustafa Kemal'e karşı yeni bir sefer ister. Hindistan, Yeni Zellanda, Avustralya ve Kanada **"Yoo, derler. Mustafa Kemal, mücâdelesine başlarken bir Misâk-ı Millî sınırı çizmişti.. Fazlasını istemedi ki.. Hele bir istesin o zaman yardımı düşünürüz.."** (*İngiliz Avam Kamarası zabıtları.Kasım-Aralık 1922 ciltleri. Prime Minister speech on Kemalist Movement. S.285/352.*)

ATATÜRK VE İRADE

- Mussolini (1937)
- Markoni (mucit)
- Adolfo Perez Deskivel, Nobel ödüllü Brezilyalı